

TELEGRAFUL ROMAN.

Apere Marția, Joi și Sâmbata

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archiepiscopale Sibiu strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Sibiu 5 Maiu 1895

Din cele două proiecte politico-bisericesci ale guvernului Wekerle și acum Bánffy, deși primite în general, la desbaterea specială unul a fost respins, afară de unii paragrafi, acum a treia oră în casa magnaților, ér al doilea a fost primit ciuntat, cu votul presidentului.

Politica bisericescă a guvernului Wekerle și Bánffy, care se manifestă în cele 5 proiecte politico-bisericesci, din cari trei au fost votate și sancționate, ér două așteptă să fie, și modul cum ele sunt așa dădând forță, ca să fie votate, aruncă o stranie lumină asupra stărilor dela noi.

Este știut, că de când proiectele au fost concepute și cunoscute publicului, au produs multă și mare agitațiune în țara întrégă. Adunări preste adunări s'au ținut, în toate părțile țerei, protestând contra lor. Diferite corporațiuni bisericesci încă s'au pronunțat contra lor, protestând și arătând, că votarea și introducerea lor nu este celerată de nici o necesitate a locuitorilor, ba ele vor avea chiar efect stricacios. În favorul lor nu s'au de clarat, decât unele adunări puse la cale de guvern, la porunca acestuia, va să dăcă la porunca urdătorilor lor și apoi „patrioții cei mai mari” — ovrei și șovinisti influențați de aceștia și de presa lor.

Din adunări și proteste a eșit de cu vreme la ivélă faptul, că marea majoritate a locuitorilor Ungariei, romano-catolicii, românii, sârbii etc. sunt în contra acestor proiecte, nu le aprobă și le află de vătămătoare și stricaciose pentru biserica și credincioși.

Tras-a însă guvernul consecința din această împrejurare? Ținut-a el cont de sentimentul și convingerile majorității cetățenilor țării, ce o guvernează? Nu! În loc să le abandoneze cu totul, ca nepotrivite pentru noi și în parte superflue, sau în cazul cel mai rău, înainte de a le prezenta în cameră să facă apel la țară, să disolve camera și să ordoneze nouă alegeri, el persistă mai departe în forțarea lor. Scim noi, că modalitatea acesta din urmă tot la rezultatul de acum ducea; alegerile nouă, după cum se obicinu-esc a să face la noi alegerile, ar fi dat ca rezultat probabil o majoritate pentru guvern, cum o are și acum, o majoritate, care mai mult din diferite interese spriginesc puterea, — dar cel puțin în formă lucrul să prezenta ore-cum legitimat.

Că face însă guvernul „liberal” Wekerle și Bánffy? Le prezintă în cameră, face, ajutat de ovrei, cele mai mari presiuni asupra deputaților, să aliază cu șovinisti din stânga extremă, numai și numai ca să le vadă valorate. Și după-ace trec prin cameră, dar dau de rezistență în casa magnaților, le prezintă de nou și ér de nou deliberării acestui corp legislativ.

În fine ti succede, ca și casa de sus să le voteze pe cele trei dintâi, dar cum? Cu o majoritate de 2—3 voturi, scosă cu chiul cu vai. Tot această manoperă o repetă cu cele două respinse până a treia oră. Ele sunt prezentate în casa magnaților, în speranță, că în cele din urmă, lipsind dela

vr'o ședință unul-doi din contrarii proiectelor, vor fi votate și ele cu o majoritate de un vot sau chiar cu votul dirimător al presidentului.

Ce va să dăcă acesta procedere? Unde, în ce țară constituțională să mai întemplă, ca o întrégă serie de legi, cari taie adânc în referințele și viața publică a poporațiunii, să fie octroate fără voia și contrar intereselor ei? Această numai la noi să pôte întempla și este o nouă dovadă, că în mâinile „liberalilor” magiari constituționalismul a decădut de tot, este falsificat și sub masca lui să pot lua ori ce măsură, să pot crea ori-ce legi, fie ele și stricaciose pentru țară. „Ca la noi, la ni-meni”.

Proiectele bisericesci în casa magnaților.

În ședința de Miercuri s'a continuat desbaterile asupra proiectelor bisericesci în casa magnaților. Opozițiunea, ca și în ședința anterioară a pretins votare nominală mai la fiecare paragraf și a respins restul paragrafilor din proiectul pentru libera esertare a religiei.

După acesta a urmat proiectul despre recepțiunea religiei israelite. Zichy propune, ca proiectul să se respingă în general și să nu se ia de basă la desbatere specială. Făcându-se votare nominală, pentru primirea proiectului, au votat 107, contra lui tot atâția. Fiind voturile egale, dirimă votul președintelui, în favoarea proiectului. Astfel să începe desbaterea specială. Paragraful prim s'a primit prin sculare, dar fără ca președintele să facă o contra probă. Paragraful al doilea s'a respins cu o majoritate de 11 voturi și apoi să încheie ședința.

Joi s'a continuat desbaterile.

La § 3., care normeză estinderea dispozițiunilor articolului de lege 53 din an. 1868 și asupra religiei ovreesce, contele Zichy Ferdinand face propunerea, ca acest paragraf să se omită.

Făcându-se votarea, să constată că pentru primirea paragrafului au votat 92, contra 92.

Fiind astfel paritate de voturi, decide presidentul, care votă pentru primirea § lui.

La § 4., prin care se dispune, că fiind rabinii și ceilalți dignitari ovrei cetățeni ungari, aceștia sunt siliți a se cualifica pentru acestea numai în Ungaria, Zichy Nándor propune omiterea lui.

Făcându-se votarea, paragraful se primesce.

La § 5 prin care se încredințează guvernului aplicarea proiectului de lege, se nasce o mică discuție. Contele Zichy Nándor și contele Szapáry István vorbesc contra paragrafului, declarând, că dânsii la a treia cetire vor vota contra întregului proiect.

După acesta urmăză desbaterea proiectului în a treia cetire, punându-se la vot se constată, că pentru proiect au votat 96 ér' contra 96.

Fiind paritate de voturi, decide votul președintelui, care votă pentru primirea proiectului.

Astfelu proiectul de lege despre recepțiunea ovreilor se primesce și în a treia cetire, cu votul dirimător al președintelui.

*

Cu privire la votul Esceleției Sale metropolitului nostru, un corespondent al „Dreptății”, care a interviewat pe Esc. Sa, scrie în nr. de Joi al „Drept.” următoarele:

Când am intrat în salon Esceleției Sa cetia diarele de adi. Eră singur. M'a primit foarte bine, cunoscându-mă din altă ocaziune, și m'a înbiat să șed. Credeam că nici să nu mai șed, să întreb iute, și iute să ies. Dar la insistința Sa grațiosă am ocupat loc.

— Să mă scusați, Esceleță, că Vă incomodez puțin, aș vré însă să întreb ceva cu privire la votisarea de ieri, din casa magnaților... Votisarea aceea a făcut asupra noastră, a tuturor românilor de aici, o impresiune de forță....

— Forțe rea! — mă întrepruse Esc. Sa, accentuând tare, și zimbând puțin.

— Da, foarte rea. Nu știm însă ce se credem... Foile de astăzi cele mai multe dăc, că ar fi fost din greșală.

— Nu! Nu din greșală! — Le-am cetit și eu, și vđ că toate spun, că pôte aș fi greșit. N'am greșit. Eu știu ce fac și ce dăc.

— Dar se întemplă câte odată, la votisări...

— Se întemplă, cu alții dar' cu mine nu s'a întemplat nici odată. Eu am votisat cu da și cred că astfelu am votisat bine.

— Dar' Esc. V. ați ajutat guvernul, căci chiar numai un vot...

— Da, numai un vot a hotărât. Dacă eu votam contra, voturile erau chiar întors: 117 ba, 116 da. Dar' eu cred, că chiar așa e bine...

Eram și mai uimit decât până aci. Nu sciam: să mă întreb, sau să-mi iau pălăria și să plec fără a mai dăce nici măcar dăca bună.

— Lucrul stă așa — continuă Esc. Sa. Întrebarea n'a fost pusă asupra proiectului în general, ca altă dată; pentru că comisiunea de trei a casei a referat, că paragrafi primii deja să nu se mai iee la desbateră, ci numai partea, care a fost respinsă. Întrebarea era deci: Primesce casa referada comisiunei de trei ca basă a pertractării speciale? Da — sau ba?

Eu am răspuns da, adecă eu primesc referada de basă, ca să trecem la desbaterea pe paragrafi, și astfelu să aruncăm paragraf de paragraf din ea, precum am și făcut deja cu vre-o câți-va, și vom face adi și cu ceilalți.

— Dar Esc. V. nu credeți, că neprimindu-se referada comisiunei, cu aceea s'ar fi respins întreg proiectul, așa că nici să nu mai fie vorbă de el? — Astfelu s'ar fi dat o lovitură grea guvernului însuși.

— Nu era vorbă despre întreg proiectul, numai despre părțile neprimite încă. La acesta s'a luvoit apoi și celele Eszterházy, numai Zichy nu știu ce mai voia. Că era o confuzie grósnică, vorbiam câte 5—6 de-odată și nu mai sciai, care ce vrea. Lucrul stă astfel: Dacă referada comisiunei nu era primită, atunci conform regu-

lamentului casei — îmi pare rău că nu-l am aici, oa să-ți cetesc paragraful 57, conform acestui paragraf proiectul se retrimetea de nou comisiunei de 3. Atunci comisiunea peste o di ori două venia de nou cu o referadă, și se punea érăși la vot. Ei, dar eu mâne séră deja trebuie să plec la Sibiu. Pe Duminecă e congresul, eu și episcopii mei nu mai puteam lua parte la ședințe și lipsiam chiar atunci, când lipsă era de voturile noastre la combaterea paragrafilor, pe cari casa nu i a primit de loc. Eu încă pe Vineri la 10 ore am convocat o ședință a consistoriului, ca să pregătim lucrările congresului. De aceea eu am voit ca să se de curs liber pertractării, și paragraf de paragraf să o combatem, căci altcum, pe atunci, pe când și așa ar fi venit la rënd, noi nu mai puteam lua parte, căci la congres trebuie să fim neapărat, altcum congres fără episcopi, ce congres ar fi?

*

În felu acesta Esc. Sa mi-a dovedit, și pe mine m'a convins, — dăc coresp. — că a procedat corect și mai ales bona fide. În cazul de neprimire a referadei comisiunei nu știu ce ar fi urmat, dar cred, ceea ce Esc. Sa mi-a spus cu provocare la §-ul 57 al Regulamentului intern al casei.

Cetind decursul ședinței în „B. H.” întru adevăr se vede că și Eszterházy M. Moricz a primit referada comisiunei de trei, protestând însă contra procedurii, ca să nu serviască de precedent.

Despărțirea bisericescă dintre români și sârbii. Diarul sârbesc din Verșet, „Sérpstvo” scrie despre conferențele delegațiunilor bisericesci româno-sârbe următoarele:

„Joi, 27 Aprile st. v. s'a întrunit în Verșet delegațiunea sârbo-română, care a avut drept scop de a proceda pe cale pacifică, la despărțirea bisericescă între sârbi și români.”

După-ace să înșiră aci membrii delegațiunilor, publicați deja de noi și spune, că delegațiunile au ținut ședințe dela 9 ore dimineța, până la 1 după amăzi, și dela 4 până la 6 $\frac{1}{2}$ continuă:

„Sârbii au făcut propunerea să se sisteze cele 6 procese acum în decurgere, anume ale comunelor: Marghita-mare, Saravola, Ciacova, Feleac, Deliblat și Sânmielăușul-mare pentru-ca averea lor să fie împărțită pe basa parității, adecă jumătate sârbilor și jumătate românilor.

„Delegații români au declarat, că ei nu pot să primescă propunerea, că n'au căpătat împuternicirea de a hotărî numai asupra acelor comune, în care împărțirea are să se întemple pe calea procesului, ci să se exprime principii generale pentru despărțirea tuturor comunelor bisericesci micste sârbo-române; spre acest scop să se completeze învoiala sârbo-românescă dela Carloveț din anul 1871, aume: că în comunele, unde sârbii și românii sunt în număr egal, sau nu e mare deosebire între numărul unora și altora, averea să se împartă pe jumătate; unde însă deosebirea numerică e mare, naționalitatea mai număróse să capete $\frac{2}{3}$, er' cea mai puțin număróasă $\frac{1}{3}$ din averea comună, astfel încât în modul acesta împărțirea să se pótă sêvêși în fiecare obștie, ori unde o va cere mai mulți decât 100 parochieni.

„Cu această propunere a românilor delegații sârbi nu s'au putut învoi, ci au în cerat a îndupleca pe români pentru propunerea lor, dar aceștia n'au vrut să primescă. De aceea delegații sârbi au declarat, că iau simplu la cunoștință propunerea românească, adăugând, că protocolul ședințelor îl vor înainta comitetului congresual, pentru ca acesta să aducă hotărârea.”

Revista politică.

Privitor la criza guvernului unguresc și a ministeriului de externe, precum anunță telegramele sosite ieri, Kálnoky și-a dat de nou demisia și Maiestatea Sa a primit-o. Foile oficiale aduc această surprinzătoare știre în ediție separată. De urmă al lui Kálnoky se dice, că e designat Goluchovshy. Goluchovshy e polon, de present e ambasador în Bucuresci și se dice că e unul dintre cei mai abili diplomați, ce-i are monarchia. Scirea despre depărțarea lui Kálnoky din postul său va produce surprindere și în străinătate, unde Kálnoky se bucură de multe simpatii, pentru tactul și înțelepciunea, cu care conducea afacerile.

De câte-va zile s'a răspândit prin foi scirea, că nunciul Agliardi va fi rechemat. Aceste sciri le desminte o depeșă, ce a trimis-o ieri nunciul contelei Szapáry Géza, pe care acesta a primit-o pe când decurgea desbaterea în casa magnatilor asupra proiectelor bisericesci.

Depeșa e de următorul cuprins: Tote acele sciri, cari vestesc rechemarea mea la Roma, sunt false și tendențioase. Pozițiunea mea prin evenimentele zilelor din urmă, a devenit mai solidă, atât în Roma, cât și în Viena.

* *

Mare senzație a produs în Viena căderea partidei liberale și învingerea antisemiților în frunte cu deputatul Lueger, care a fost ales cu majoritate de voturi vice-primar al orașului Viena. Căderea aceasta n'a fost neașteptată, ea se pregătise de mult dela alegerea din urmă a senatorilor, cu care ocaziune antisemiții au dobândit o respectabilă minoritate. Nime însă nu credea, că din această minoritate va eși așa de curând o majoritate, mai ales, că dintre 140 magistrați orașenesci, numai 66 erau antisemiți. Inse îndată după nouele alegeri s'a lăsat scirea, că primarii urbei împărătesci vor demisiona și că Lueger va ajunge la putere. La aceasta a dat ocazie împrejurarea, că unul dintre magistrați cu numele Richter, a trebuit să demisioneze și să se supună la o nouă alegere. Inse înainte de ce s'ar începe lupta, liberalii au părăsit terenul și s'au dus la ministeriu, ca să-și dea demisia, declarând totodată, că chiar și la cas dacă vor fi realeși, ei nu vor mai primi funcția la comună. Declarația aceasta au făcut-o de sigur, în conștiință, că dispunând numai de-o neînsemnată majoritate, și lipsiți de încrederea și spriginul moral, nu vor putea susține lupta față cu contrarii. Astfel s'a întâmplat, ca se fie ales cu majoritate de voturi Lueger și alegerea lui să fie primită cu strigăte furtunoase de Hoch! În urma acestei primării Grubel și-a dat demisia din post, declarând însă, că va rămâne și pe viitor în consiliul orașenesc. Alegerea noului primar se va face săptămâna viitoare și antisemiții speră firm, că Lueger va reuși să fie ales primar. Partida liberală germană speră și ea, că va storce promisiunea guvernului, ca la cas, dacă va fi ales Lueger de primar, să nu recomande monarchului spre întărire alegerea.

* *

Proiectul de lege contra uneltirilor subversive a căzut Sâmbăta trecută în Reichstag-ul din Berlin. În ajun se respinsese articolul I din proiect (§. 111 din lege) și se sfâr-

șise astfel o parte însemnată, dar se spera că primind §. 112, paragraful militar, rana se va vindeca; în zadar. Nici centrul nu a voit să și ia legea pe suflet, nici conservatorii, partidul imperiului și național-liberalii nu au voit să se unescă cu centrul pentru a accepta redacțiunea propusă de guvern. Cu modul acesta, paragraful militar a căzut și în textul comitetului delegaților și în textul guvernului.

Reichstag-ul renunță apoi la votarea restului din proiect, toate propunerile de modificare și toate amendamentele fură retrase, și fără desbateri toate părțile proiectului se restogoliră în urma paragrafului militar și înmormântară într-o lege.

Asupra desbaterilor din ședința acesta memorabilă avem amănuntele următoare:

Pe când deputatul Hausman vorbea contra §. 112 care ar zădărnici orice critică ar voi să se facă instituțiilor militare, ministrul de război Bronsart von Schellendorf și ministrul de justiție convorbiau în mod animat cu dnii Bennigsen și Levetzow și declarația finală din discursul de mai târziu al ministrului de război a fost de sigur rezultatul acestei convorbiri.

În discursul acesta, d. Bronsart von Schellendorf făcu să reiasă că armata trebuie să fie apărată de agitațiunile democrației sociale; cât timp zidul armatei va sta în picioare, social democrația nu va putea să îndeplinească nici un punct din programul ei și mai cu samă înființarea republicei. Guvernul, a adăugat ministrul de război, menține §. 112 din proiectul guvernului; redacțiunea propusă de comitetul delegaților slăbește intenția guvernului.

Ministrul de război răspunde apoi la întrebarea deputatului național-liberal Osann, dacă guvernul ține la adoptarea §. 112, că nu poate da un răspuns în numele guvernului federal; personal preferă §. 112 din proiectul guvernului. D. Spahn observând, în numele centrului, că redacțiunea comitetului delegaților fusese concepută în înțelegere cu guvernul, secretarul de stat dela justiție, Nieberding contesta aceasta în mod hotărât și declară și d-sa că menține textul primitiv al guvernului.

D. de Kardorff (partidul imperiului) declară atunci, că în urma acestei declarațiuni a guvernului, partidul său va vota numai pentru proiectul primitiv.

După un discurs al dlui de Roon care califică anul 1848 ca un „an de rușine” pentru propășirea Germaniei, d. de Levetzow declară în numele conservatorilor, că aceștia ar fi votat *faute de mieux* pentru §. 112 cum a fost redactat de comitetul delegaților deși nu le convine cu totul; dar pentru că în urma declarațiunilor guvernului numai există nici o speranță pentru alcătuirea unei legi, care se corespundă cu scopurile proiectului, vor vota pentru redacțiunea primitivă.

Punându-se la vot întîiu textul comitetului delegaților și apoi textul primitiv, ambele fură respinse. Pentru cel dintâi votase numai centru, pentru cel de al doilea numai conservatorii și național-liberalii.

Deputatul Richter propuse atunci ca se nu mai continue discuțiunea și să se înmormenteze proiectul în câte va minute. În ilaritatea generală a camerei, d. de Manteuffel consimți la propunerea aceasta și în nu mai mult de cinci minute s'au respins toate amendamentele comitetului delegaților și toate paragrafele proiectului.

Când președintele, d. de Buol, anunță la sfîrșit, că întregul proiect de lege este respins, într-o stângă isbucni în aplauze.

Pentru a termina vom adăuga că în contra acestui proiect Reichstagul primise 22,000 de petițiuni.

* *

Germania, sub conducerea lui Hansemann, conducătorul societății de discount, a format un puternic grup, care e aplecat la emiterea împrumutului chinez, presupunând, că garanțele împrumutului se vor supune controlului unei comisii europene. Puterile interesate la restabilirea păcii probabil că s'ar învoi ca împrumutul să fie emis în parte între Germania, Franța, Italia și Anglia. Împrumutul face deocamdată 50 mil. f. st. Pe încetul, la intervaluri hotărîte, ar urma altele, ca nu cumva prin un singur împrumut piața să fie prea îngreunată. Se dice, că China însăși nu voiesce să plătească repede suma despăgubirii de război, ci poftesce chiar, ca trupele japoneze, cari până la achitarea despăgubirii vor avea să steie pe teritoriul chinez, să nu fie în curînd rechemate, pentru ca astfel dînsa să aibă timp de ajuns spre a-și reconstrui puterea sa armată în cazul când stegarii negri vor inscena tulburări.

* *

Din Roma se scrie, că alegerile escrise pe 26 a curentei după totă probabilitatea se vor termina cu învingerea lui Crispi. La ultimile alegeri provinciale și orașenesci municipale încă au învins candidații guvernamentali, chiar și în astfel de orașe, unde până în timpurile din urmă radicalii erau în majoritate, ca d. e. în Brescia. Judecând după aceste presențe, guvernul va avea în cameră o astfel de majoritate, cum n'a avut nici când până acum.

Dela procesul turdenilor.

Vorbirea de apărare a domnului Dr. George Popescu.

Am urmărit cu atențiune până în sfîrșit rechisitoriul dlui procuror în speranță, că luând pasagiul de pasagiul articolul incriminat, motivând și direct, va arăta vătămarea dreptului obiectiv (positiv). Așteptarea mea a fost cu atât mai întemeiată, cu cât și în actul de acuză sunt a se specifica expresiunile punibile căci altfel s'ar constata gravă men de nulitate. Cu atât mai ales trebuie făcută această la pertractarea finală, când jurații sunt chemați să judece îndeosebi amăsura greutății acuzării și apărării. Regret că n'am găsit aceasta. În schimb însă dl procuror discută asupra calității de cetățeni a acuzatorilor și asupra datorințelor lor cetățenesci și intenționează să voiescă să se emancipeze de sub discutarea celor săvîrșite de A. C. Popovici după osândirea sa, împrejurare care este cu totul indiferentă, — precum e indiferentă și des citată sentință a Curiei, adusă în procesul Replicei, pentru-că în decisiunea Curiei, care în cazul present a ordonat continuarea procedurii contra acuzatorilor, se dice: „Nu este necondiționat exclusă hotărîrea noilor jurați”, — va să dică; deosebite curți cu jurați asupra unui și aceluiași fapt pot să aducă verdicte diferite. Hotărîrea juriului de aji nu formeză prejudiciu pentru un verdict ce eventual s'ar aduce mâine, deorece verdictul de aji nu are caracterul de „res judicata”, fiind-că asupra chestiei de fapt hotărîrea o aduce curtea cu jurați.

Rechisitoriul mai are însă o altă parte întrînsa, dl procuror se tînguesce asupra atitudinii nepatriotice a acuzatorilor, er în textul incriminatei adrese vede amenințată ideea de stat magiar și puterea statului; astfel dsa cere osândirea acuzatorilor nu pentru că adresa e punibilă, ci în interesul ideii de stat magiar și al puterii statului, din care cauză, și modestele mele observări în această direcție am să le fac. Voiu demonstra, că atari fapte nu periclitază nici pe una nici pe cealaltă.

În viața de stat mai modernă, sunt 2 puteri cari stau față în față, ambele își dispută tronul și tînde să se înfățișeze ca regulatorul sorții mersului statului și a vieții omenesci. Una este tendința statelor de a concentra în mâinile lor într-o forță, er cealaltă este principiul libertății individuale. Lupta aceasta este analogă cu stările de lucruri cari au precedat și urmat epoca feudalismului. Lungă și sîngeră luptă s'a cerut pentru-ca principiul libertății individuale

să vadă lumina sôrelui, din cauză că mult a trebuit să se lupte contra puterii absolutiste, ai cărei detentori a fost în diferite epoci când țara când coróna.

În interesul intrupării acestui principiu a trebuit să intervină reformațiunea și revoluția franceză.

Luther a fost acela, care a emancipat spiritul, er Voltaire a scos trupul omenesc de sub puterea statului și le-a dat libertate. Er aji, din acest motiv, se cer, ba se înființază chiar instituțiuni pentru a pute apără acest principiu. O astfel de garanție este și instituțiunea libertății de presă, care se înfățișază și ca o garanție cu caracterul constituționalismului. Așa dar' este îndoită importanța ei și chiar din această cauză, în interesul ei precum și a drepturilor apărute de ea, și puterea ce se judecă asupra ei, este scosă din opera puterii de stat și se încredințază curților cu jurați, cari nu sunt legate de litera legii, ci aduc verdictele pe baza convingerii proprii, independente și neinfluențate. Aceasta din cauză, că mai ales în justiția criminală residă puterea de a pedepsi a statului. Conduc de aceste principii, chiar și absolutistul domnitor Iosif II, al cărui spirit înalt și prin absolutism numai binele obțese l'a voit, prin edictul de toleranță a conces libertatea de presă și în legătură cu ea, libertatea de cugulare și religioasă, a cărui martir a ajuns, apoi funcționarii lui, cu caracter de agenți, propuseseră în urmă restrîngerea libertății de presă, sub pretext, că prin ea se fac abuzuri, deorece presa se ocupă chiar și cu persoana sacră a Monarchului. La ce domnitorul, conșciu de sine, răspunde că el vrea să se îndrepteze și de aceea nu o va restrînge, pentru-că numai prin aceea se pôte informa despre eventualele sale greșeli și despre opiniunea publică, care prin restrîngerea libertății de presă nu se pôte înăbuși, ci reduce numai guvernul. În primul loc deci, acest înalt punct de vedere trebuie să-l considere onorații domni jurați, când vor delibera în procesul de aji. — Dar, în locul al doilea, dacă contemplăm libertatea individuală ne convingem, că aceasta, precum și gémăna ei: egalitatea, cari sunt simbolele epocii moderne, numai ca efflucul principiului de naționalitate se presentă.

Înainte de dezvoltării principiului de naționalitate, ele erau concepte necunoscute, căci dacă scrutăm dezvoltarea ideii de stat, vedem că aceea s'a concretizat în trei forme anume: ideea statului omnipotent d. e. Roma Sparta, unde individul era numai o parte fără viață a statului a cărui reprezentanți erau numai civi romani ori spartani.

În această epocă nu pôte fi vorbă de egalitate, precum nu pôte fi a doua-ora — în epoca feudalismului ce a urmat celeia; a treia oră nîci în ideea de stat creată de Ludovic al XIV-lea, unde ideea exclusiv numai în deținătorul ei a existat.

A trebuit să se ivescă principiul de naționalitate ca manifestatiune a dezvoltării conștiinței popoarelor și a conștiinței valorii individualității, ca apoi să se pôtă desvolta cauza.”

Valoarea libertății și a egalității depinde așa dar' dela valoarea principiului de naționalitate și deci acesta trebuie respectat și apărut chiar în interesul celor de mai sus. Principiul de naționalitate, rîpind epoca modernă cu sine, o stăpînesc și referitor la aceasta baronul Eötvös dice că este rezultatul legii progresului și ca dacă a devenit general nu pôte fi înăbușit.

După-cum ne spune economia națională chiar și viața socială arată anumită regularitate, atât în simțimintele popoarelor cât și viața de stat, cari sunt fructele dezvoltării firești și nu pot forma obiectul de preocupare a administrațiunii. Forțe frumos se exprimă în privința acestei Széchenyi István cel mai mare magiar, cum îl numiți. El dice: „Nu e destul să facem numai legi bune, ci trebuie să și desțepăm în popore simpatie pentru aceste legi. Pentru-că îndată-ce legile se pun în contradicție cu simțimintele popoarelor, litera rece a legii pôte lovi individul, îl pôte pedepsi, dar' acesta nasc fanaticism, care la rîndu-i produce martiri. Astfel domni, jurați, în rîndul al doilea, de aceste considerațiuni morale și de oportunitate trebuie să se conducă, avînd în vedere că verdictul d-vostre, după epocă, este schimbăcios și să rețineră la stări ce nu reprezintă principii universale, ci cel par-

t. dar și ca verdictul referindu-se și la viitor, din el trebuie să răsună și voci de ale viitorului.

Adresa incriminată este și ea un efflux al principiului de naționalitate. Tot omul se iubesc pe sine însuși. Eă o lege generală pe care basat, Mill Stuart prezintă administrația de stat ca pe un lucru de prisos. Acest principiu nu se poate desconsidera, desvôlte-se el chiar și numai la o clasă.

Fie-cine iubesc și pe cei cari îi aparțin. Pentru-că inima omenescă nu cuprinde universalul.

Tinărul se înfăcărează pentru principii și pentru aceia cari luptă pentru ele. Insubflectirea pentru idei naționale nu atinge vieța de stat.

Ele pot să stea alături, fără ca prima să fie periclitată. Pildă e Elveția. Vreau să dovedesc, că Ungaria nu-i nici ea periclitată prin ideile naționale și cu atât mai puțin prin aderenta incriminată. Pentru-că conștiința de comunitate încă e factor eficace, câtă vreme simțimintele popoarelor nu sunt atacate în însușirile lor particulare, în individualitatea lor. Mai de mult deosebitorilor religioase li-se atribuia caracterul primejdios statului.

Azi însă, în măsură ce libertatea religioasă a ajuns la expresie, pretinsul caracter primejdios și-a pierdut din intensitate.

După Tertulian, lumea s'ar sfîrși deodată cu apunerea imperiului roman apusean. El dar identifica aceste două, ăr drept cauză socotea religia creștină. ăr Origen, dintr'o inspirație divină, a afirmat că religioana creștină pôte fi universală, fără ca lumea să se sgudue din temelie.

Creștinismul s'a și lătit, ăr lumea își urmăzeă neconturbată cursul seu.

„Și Ungaria pôte să stea alătura cu deosebitele naționalități, — ăce Eötvös, și nu cred să fie mai slabă; și chiar dacă ar fi, dubitez că principiul de naționalitate ar fi cauza.

Statul papal a cădut, religia însă și azi există și încă în state naționale, independente.

Nici aceea nu se pôte afirma, că în statele naționale simțul religios ar fi mai slab și că corupțiunea va fi mai mare decât în epoca când se tindea la realizarea ideii statului bisericesc.

Și în statele naționale pot vieți popoarele păstrându-și individualitatea națională, fără ca din acesta să resulte crizele amintite. Pentru-că puterea, care ține strinse elementele unui stat, nu residă în principiul unitar, ci în sentimentul populației din provinciile singurateice.

(Va urma.)

Noutăți.

Personal. Escelența Sa, I. P. S. D. arhiepiscop și metropolit Miron Romanul a sosit dela Budapesta eri, cu trenul de dimineață. Tot atunci au sosit în orașul nostru pentru ședințele Consistoriului metropolitan și Congresul ilustrii Domni: P. S. S. episcopul Nic. Popea și Alecs. Mocsonyi, ăr azi a sosit P. S. Sa episcopul Meșianu.

Congresul studenților magiari s'a început alaltăeri în orașul Dobrițin. Deputațiunile studentesci dela diferitele institute superioare din țară au început a se aduna încă Dumineca trecută și au fost primite în oraș cu mare tîmbălău patriotic. Mai întâi au sosit deputațiunea universitarilor magiari din Cluș, apoi cei dela universitatea din Pesta și alte deputațiuni dela academiile magiare de drepturi. Luni au depus corone pe statua libertății și pe monumentul poetului magiar Csokonyai din Dobrițin. Congresul a fost deschis eri la orele 9 dimineață, fiind de față vre-o 200 universitari magiari, cari la deschidere au fost salutați și binevențați din partea primariului și de rectorul academiei de acolo. Orașul arangiază în cinstea lor un banchet cu 400 cuverte.

Nișni-Nowgorod inundat. Din Petersburg se telegrafează, că orașul Nișni-Nowgorod renunit prin tîrgurile sale, a fost inundat de fluviul Wolga. În partea mai josă a orașului au fost surpate o multime de case și s'au înecat 15 persoane. Esundarea e atât de mare, încât apa ajunge până la etagiul

prim al teatrului. Locuitorii părăsesc orașul în masse mari.

Ioan Orth în Bulgaria. Multe sciri se răspundesc despre simpaticul fost arhitect, acum cu numele Orth. Până acum se credea că e mort, dar mai de curînd s'a răspîndit scirea, că el traese și e în Japonia. Ce va fi adevărat din toate acestea nu se scie. „Köln. Zeitung“ primesce din Sofia o scrisoare, în care se spune, că Orth, înainte de-a merge pe mare, unde se ăce că și-ar fi aflat mórtea, a mers în Bulgaria și a voit să între în armata bulgară. Principele, la sfatul lui Stambuloff, nu l'a aplicat pe Orth. Stambuloff a scris apoi o scrisoare lui Orth, în care l'a rugat să părăsesc Bulgaria, unde și așa nu puté să-și creeze un viitor. Orth a împlinit rugarea lui Stambuloff și a plecat din Bulgaria.

Cum trăsese romancierul Tolstoi. Câte-va indiscrețiuni asupra vieții romancierului rus Leo Tolstoi:

Contele Leo Nicolaevici Tolstoi e vegetarian. El găsește neuman lucru a ucide și a mânca animalele. În toate diminețile se scólă la 5 césuri. Dela 5 până la 6 își face toleta și ia cėiul ă la Russe, mănencă pâne ouă și bea bere. Dela 6—12 lucrăze fizicamente, adecă face ghete, Tolstoi e cizmar, sau curăzeă curtea de zăpadă. La ora 1 i-se aduce prânzul, în totdeauna servit fără carne și fără pesce.

După masă, Tolstoi dórme două ore, după care scrie trei ore.

Nici odată nu lucrăze intelectualmente mai mult. La orele 6 sėra, ărăși mănencă, însă aceleași bucate dela prânz.

Tolstoi se culcă de obicei la orele 8. Traial lui după căt se vede, e fôrte regulat.

Ilustrul scriitor a terminat de curînd un nou uvrăgiu care va apare cel mult peste două luni, și va face probabil tot atăta sgomot ca și ultimul său roman Sonata Kreutzer.

Ingropată de vie. Un fapt îngrozitor s'a petrecut acum câte-va zile la Haute-Savoie, la Doussard, pe marginea lacului Annecy.

Să înmormentase o femeie Rassat, mórta în ajun, când unul dintre cioclii cari astupau grópa cu pămēnt, auzi un șir de lovituri. Ciocul chemă pe un tovarăș care lucra lăngă dēnsul; acesta constată acelasi lucru.

Césurile erau aprópe noouē de dimineață. Sgomotele durară o jumătate de cės și apoi încetară.

Abia atunci crezură cioclii că e ceva de făcut, și se duseră de încunoscinițară autoritățile.

Cel dintăiu ajuns în cimitir preotul. Dar fiind-că nu sosise autorizarea de desgropare, nimeni nu puse mânia să sape, ci se mulțămira să facă nisce găuri în mormēnt ca să pótă pătrunde aerul.

Abia pe la prânz se îndepliniră toate formalitățile și hotărîră să scótă cosciugul. La ora acesta femeia mai era ea ore viuă? Martorii ăce da: unii ăce că au vădūt-o roșind, deschidēnd și închidēnd ochii. Un lucru e sigur, anume că, când se hotărîră să cheme un doctor, erau șese césuri sara! Medicul a afirmat că nenorocita nu era mórta decât de cinci sau șese ore.

Himen. Dșóra Gizela Truța și domnul Dr. Emilian Popescu. prof. își anunță fidițașarea lor.

Correspondențe particulare ale „Telegrafului Român“.

Petroșeni, la 3/15 Maiu 1895.

Onorate dle redactor!

Vin a vă raporta pe scurt despre concertul dat de învățătorii din Petrila Georgiu Sandru cu scolarii săi în otelul „Adan“ din Petroșeni în ziua de „Săngeorgiu“ a. c.

Concertul s'a început la 9 ore sėra cu poesia „Căntă cucul în pădure“ executat cu tact și esactitate de corul scolărilor compus din 10 fetițe și 8 băieți. Apoi a urmat poesia „Prin pădurea cea stufoasă“ executată de corul scolărilor între aplauzele publicului asistent.

Al treilea punct din program a fost „îmbrătoșarea meseriașilor“ piesă teatrală localisată de G. Sandru. Acestă a fost o icónă fidelă reprezentată prin copii, cum românii, locuitorii și stăpănitarii locurilor muntoșe dela Petroșeni sunt sroși din moșia stăpănită dela Traian și exploatăți de către venetici și némuri streine din alte părți și țeri și ni se oglindēză cum devin acelea locuri, dela început românesci, proprietatea străinilor și poporul nostru pelângă că e lipsit de stare și avere este batjocorit în strămoșescul său pămēnt.

Îți vine să verși lacrimi de durere, vedēnd starea lucrului trecutului cu prezentul. Piesa a fost reprezentată cu dibăcia rară și cu cunosciniță perfectă de către elevii scólei din Petrila Ioan Ranta, Ioanu Muntean și Pavel Popa cu fetițele: Sabina Preda, Maria Bunea și Raveca Dădălig.

A urmat apoi poesia: „O fată de păstor“ și „A trecut iarna gerósă“ ambele executate bine de corul scolărilor între aplauzele publicului.

Al șasele punct a fost „Norocul și Mintea“ dialog executat fôrte frumos de scolari: Nicolae Androne și Vășia Paraschiv.

S'a cāntat „Romănașului i place“ de corul scolărilor apoi a urmat dialogul „Cine ce face lui își face“.

Prin acesta sa combătut vițul „minciuna“ care stăpānescă azi în lume începēnd dela micii copii până la bătrāni.

În acesta au escelat Lucreția Sandru și Țili Samuel, carea deși străină cu totul de némul nostru, dar și-a executat rola cu tact și fôrte frumos, deasemenea bine și spre laudă și-au executat rolurile lor și Vășia Paraschiv cu Victor Șandru.

Pe urmă s'a cāntat poesia „Șed-tórea“.

Cu acesta s'a terminat concertul dat de elevii scólei romāne gr. orient. din Petrila sub conducerea bravului învățător George Șandru, carele dovedește că este născut pentru cauza scolăre, pentru binele și cauza poporului.

Succesul cu atât este mai strălucit cu cât ca micuții scolari erau îmbrăcați în vestmintele strămoșesci, curăzioși și continuu cu prezența nestrămutată.

În schimb pentru zelul și ostenēla dată, căutāndu-ne o atare distracție ar trebui ca să sprijinim să nu lipsască și cu deosebire dela cei de o carieră și națiune.

Incurăjindu-l pre Dl Șandru în ale scólei, ca un pioner zelos întru sdrobirea lanțului întunerecului în care să află poporul nostru mult cercat fi doresc ca succesul obținut, de care pôte fi mândru. să-i încoroneze totdeauna întreprinderile sale.

Sentinela.

Esposiția din 1900.

Directorul clădirilor pentru esposiția internațională din Paris, care trebuie să se deschidă la 1900, dl Bouvard și-a terminat planul general pentru esposiția acesta.

În prima linie a trebuit să ăce sēmă de turnul Eiffel, care trebuie menținut pentru că societatea de exploatare a turnului nu vrea să'l dărfime fără o despăgubire mare, deși costul său s'a plătit deja în timpul esposiției din 1889. Turnul Eiffel va fi chiar pe câmpul lui Marte singura rămășiță vizibilă a esposiției precedente.

Acolo unde mai stau astăzi palatele artelor frumoșe și al artelor industriale se va ridica o sumă de clădiri până la hala mașinelor, care vor fi unite printr'o galerie acoperită în două catură. Între aceste clădiri se va face o grădină mare începēnd dela turnul Eiffel și sfîrșind la hala mașinelor. Pe locul galeriei de 30 metri se va ridica palatul electricității, adevăratul clou al esposiției și în fața lui o cascadă după modelul celei din St. Cloud.

Marea hală a mașinelor va fi împărțită în trei părți. Cea din mijloc e reser-

vată ca sală de serbări, în celelalte două se vor instala industriile chimice și agricultura.

Imprejurimile palatului Trocadero vor fi complet schimbate. Pe locul micului pavilion forestier se va arangia esposiția colonială.

Partea cea mai interesantă a esposiției va fi Seina cu cele două maluri, cheiul Dorsay la stînga și cheiul dela Conférence la drēpta. Malurile vor fi cu totul reclădite așa că cheiurile vor avea o lărgime de 25 și 20 metr. Aci se va ridica un șir lung de clădiri, cari vor susține înspre Seina două galerii una peste alta. Cheiurile aceste vor fi menținute și după esposiție.

Dela Champs-Elysées până la Esplanada Invaliților, trecēnd peste Cours-la-Reine, se va crea o avenue largă și la ambele sale părți se va clădi câte un palat. Cel din stînga, care vine cam pe locul actualului palat al industriei și e destinat pentru artele frumoșe, va fi încongiurat de o cale rotundă care va fi întrebuiată mai târziu pentru serbările concursului hippique. Tot locul liber de pe Esplanada Invaliților e destinat pentru clădiri mari, în care vor ave loc manufacturile statului, fabricațiunea de mobile și diversele industrii.

Pentru înlesnirea vizitatorilor din intrul esposiției s'au proiectat două căi ferate: o mică cale Décauville pe malul drept și un drum de fer electric pe cel stâng.

Dl Bouvard estimăzeă costul tuturor acestor clădiri la 100 milioane franci și camerele vor ave să se pronunțe în curînd asupra planului financiar al esposiției. Subvenția orașului Paris va fi probabil de 20 milioane.

Esposiția din 1889 a costat 40 de milioane și a produs mai mult de 50 milioane.

Convocare

P. T. membri ai reuniunei învățătorilor romāni gr. or. ai despărțământului Seliște se convocă prin acesta la adunarea generală a despărțământului. ce se va ținea Duminecă în 14/26 Maiu a. c. la 10 ore a. m. în edificiul scólei din Seliște.

Program.

1. Deschiderea adunării prin preșidiu și apelul nominal al membrilor.
2. Raportul comitetului.
3. „Movila dela Șelimber“ lecțiune practică din istorie pentru anul al VI de Ioan Chipară.
4. O lecțiune practică din geometrie, de Mihail Stoia.
5. Discuție asupra esamenelor anuale cu privire la trecut și viitor.
6. Incassarea tacselor.
7. Eventuale propuneri.

Seliște, din ședința comitetului reuniunei, ținută în 1 Maiu 1895.

Dr. N. Maier,
președinte.

A. Gogonea,
secretar.

Bibliografie.

A apărut;

„Eminescu elte és művei“ (Viața și operele lui Eminescu) studiu din literatura romānă mai nouă, de Ilie Cristea. Tesă de doctorat în litere, prezentată la universitatea din Budapesta.

A apărut nr. 12 al revistei literaletristice, pentru familie „Rândunica“ cu următorii sumari: „Din Munți“, de Marg. Moldovan — „Dorința“, de Petrea dela Cluș. — „Din Greșală“, Gr. Mărunțean. — „Versuri triste“, Emiliu Sabo. — „Casa mărginenului“, de A. Amlacher. — „Dor și dor“, de V. B. Muntenescu. — „Rămurele“. — „Feliurite“, de *.*.

„Rândunica“ apare în Sibiu, de trei ori pe lună și e redactată de Dl Silvestru Moldovan. Conținutul ei e variat, amuzant și instructiv. Prețul abonamentului e pe an 6 fl. pe 1/2 an 3 fl pe 1/4 an 1 fl. 70 or.

